

**MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
EFECTUADA A DOS SOLARS DEL PASSEIG PICASSO
(BARCELONA). ABRIL DEL 2002.**

Codi MHCB: 16/2002

Laura Suau i Lleal
Barcelona, maig de 2002

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ I ANTECEDENTS
2. CONTEXT HISTÒRIC
3. OBJECTIUS I MÈTODE DE TREBALL
4. DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS
5. RESULTATS I CONCLUSIONS
6. BIBLIOGRAFIA
7. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

ANNEX

DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

PLANIMETRIA

1.- INTRODUCCIÓ I ANTECEDENTS

La present intervenció arqueològica s'ubica en el districte de Ciutat Vella de Barcelona, concretament en els solars núms. 24, 26, 28, 30, 38 i 38b del barri de La Ribera, situats en el Passeig Picasso (fig. 1-2) entre el carrer Fusina, el carrer de la Ribera i el carrer Comercial, i a la banda oriental de l'antic Mercat del Born. Aquí, l'empresa COPCISA immobiliària hi té previst de construir habitatges amb places d'aparcament subterrànies i per aquest motiu s'ha realitzat primer una excavació preventiva per tal d'esbrinar l'estat de conservació del patrimoni arqueològic existent. La intervenció arqueològica derivada d'aquestes obres ha estat encarregada a l'empresa especialitzada ÀTICS S.L, sota la direcció tècnica de l'arqueòloga Laura Suau i Lleal, amb la supervisió del Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat de l'Ajuntament de Barcelona entre els dies 3, 4 i 5 d'abril de 2002.

L'indret on s'ha efectuat la intervenció, està inclòs en una zona d'alt valor històric, ja que se situa al costat de les restes arqueològiques descobertes en el subsòl del Mercat del Born, a on s'han identificat les ruïnes corresponents a l'antic barri de La Ribera i alguns vestigis d'època anterior. Aquesta excavació està en curs i per tant no s'ha realitzat encara cap estudi arqueològic al respecte, però segons els directors de l'excavació¹ fins el moment, s'han trobat restes constructives datades dels segles XV al XVII, part del traçat del rec comtal i algun enterrament d'època romana. A més, cal tenir en compte els treballs realitzats arrel de les excavacions de diverses rases i cales fetes anteriorment a l'interior de l'antic Mercat del Born², en les quals ja es van descobrir diverses estructures corresponents a l'entramat urbanístic de l'antic barri de La Ribera.

---

¹ Pere Lluís Artigas i Antoni Fernández de l'empresa d'arqueologia CODEX.

² BARRASETAS, E.; HUERTAS, J. 1994; FÀBREGAS, M.; HUERTAS, J. 1998.

De la mateixa manera, altres actuacions arqueològiques³ fetes en aquest sector de la ciutat han donat a conèixer restes més antigues, les corresponents a la necròpolis baix-imperial i alt-medieval situada al nord-est de la ciutat romana de *Barcino*, en la seva àrea suburbana, i molt a prop de l'actual carrer de la Ribera.

---

³ FARRÉ, R.; SERRÁ, D. 1991.

2.- CONTEXT HISTÒRIC

El barri de la Ribera ha estat al llarg del temps marcat per la seva proximitat al mar. Inicialment, aquest sector estava ocupat per maresmes i rieres com la de Merdanyà o la riera de Sant Joan que transcorria a prop de la Via Laietana i anava a desembocar al costat de l'església de Santa Maria del Mar. En època antiga el poblament hauria estat força dispers ja que l'indret es trobava fora del recinte emmurallat de la *Colonia Julia Augusta Faventia Paterna Barcino*. Per aquest motiu s'hi va assentar la necròpolis de la qual tenim constància que s'hauria expandit entre l'actual plaça de l'Àngel i l'església de Santa Maria del Mar. L'ocupació romana del lloc la tenim documentada des de l'època baix-imperial i perdura fins a l'època alt-medieval.

Ben aviat, La Ribera va esdevenir el barri marítim de la ciutat, amb un important pes en la vida social i econòmica de Barcelona. A finals dels segle X i inicis de la següent centúria es començà a poblar la zona que quedava fora muralles. És el moment en què es formen els nous nuclis de població anomenats burgs o vilesnoves. La Vilanova de la Mar abraçava l'entorn de l'església de Santa Maria de les Arenes, més tard coneguda amb el nom de Santa Maria del Mar.

La documentació⁴ ens parla de la formació de la Vilanova de la Mar entorn al rec fet construir pel Comte Miró l'any 960 i anomenat a partir d'aleshores Rec Comtal. Al seu voltant es va anar desenvolupant una àrea d'horta molt fèrtil i ben aprofitada, que anà creixent i s'anà ocupant de forma sistemàtica al llarg del segle XI. Entre els segles XII i XIII aquest nucli va ser habitat per obradors i artesans vinculats als oficis relacionats amb el mar i de nobles i burgesos que es van assentar als voltants del carrer Montcada.

Al segle XIII es va construir una nova fortificació que englobava els nous burgs però, no és fins el segle XIV que s'hi inclou la Vilanova de la Mar. A finals del

---

⁴ SANPERE I MIQUEL, 1890.

segle XIII l'indret experimentà un progressiu creixement urbanístic encapçalat pels ordres eclesiàstics atrets pels grans espais sense ocupar. Tota aquesta activitat configurarà una unitat administrativa anomenada Quarter del Mar.

Entre els segles XV-XVII el barri continuà creixent mantenint el caràcter comercial i marítim fins que l'any 1714, després de la Guerra de Successió, experimentà un gran canvi. El barri de la Ribera va ser destruït per ordre directe de Felip V l'any 1715, amb l'objectiu d'edificar una explanada al davant del recinte fortificat de la Ciutadella. La construcció d'aquesta gran fortalesa i l'establiment d'un territori de seguretat al seu voltant van posar fi a una part important del barri, en concret la zona situada a ponent de l'església de Santa Maria del Mar. L'enderroc es va dur a terme entre el 1715 i 1718 i va provocar un seguit de canvis de població i urbanístics com per exemple, l'aglomeració de la població en la resta del barri.

Al segle XIX es van traçar nous carrers que descongestionaven l'anterior traça medieval i durant la Revolució de Setembre el general català Joan Prim va decretar la donació de la Ciutadella a la ciutat, per ser definitivament enderrocada els anys 1869 i 1888. L'any 1888, amb motiu de l'Exposició Universal, es va construir el parc als terrenys de l'enderrocada Ciutadella, fet que va fer canviar l'orientació de la vida de la ciutat. Entre el 1873 i el 1876 es va aixecar el Mercat del Born i al seu voltant, un seguit de locals dedicats a l'emmagatzematge i venda de productes alimentaris, la majoria amb soterranis on hi havia les cambres per mantenir aïllats els productes, alguns dels quals han perdurat fins a l'actualitat.

3.- OBJECTIUS I MÈTODE DE TREBALL

Arrel de les obres que es volien dur a terme en els solars núms. 24, 26, 28, 30, 38 i 38bis del Passeig Picasso i en el solar núm. 15 del carrer Comercial, i tenint en compte la proximitat de les restes recentment aparegudes en el subsòl del Mercat del Born (figs. 2 i 3) així com la informació extreta de la documentació antiga, es va creure necessari fer un seguit de rases per tal de documentar l'estratigrafia del terreny i les possibles restes arqueològiques que s'hi hagin conservat. Així doncs, l'objectiu principal de l'actuació consistia en identificar qualsevol vestigi arqueològic existent i delimitar l'àrea a excavar.

Per tal d'aconseguir aquest últim objectiu, cal seguir una metodologia sistemàtica i adequada. La que s'ha realitzat en aquesta intervenció s'inspira en el mètode de registre utilitzat per E.C.Harris i per A.Carandini (Harris, 1975, 1977, 1979; Carandini 1977, 1981). Es tracta de registrar objectivament els elements construïts i estrats que s'identifiquen (tant els que es conserven en alçat com els que es descobreixen en el subsòl), realitzant una numeració correlativa d'aquests, sota el nom d' "Unitat Estratigràfica" (U.E.) que individualitza els uns dels altres. Cada U.E. es registra en una fitxa on s'indica: la ubicació en el jaciment, les seves característiques físiques, la situació en les plantes i seccions i la posició física respecte a la resta d'unitats estratigràfiques amb les quals es relaciona.

Aquest mètode també inclou la realització de material gràfic, compost per plantes i seccions. I finalment el material fotogràfic imprescindible per a la constància visual dels treballs realitzats.

El sistema de treball utilitzat va ser l'habitual en aquest tipus d'intervencions i va combinar l'excavació mecànica de rases amb una retroexcavadora, amb l'excavació científica i manual adreçada al descobriment de les restes colgades al subsòl del solar. Cal esmentar però, la dificultat a l'hora d'identificar les restes donada la profunditat assolida, de 2 a 3 m. i l'estretor de les rases, de 0,90 m.

Davant del perill imminent d'esllavissament dels perfils es va optar per documentar fotogràficament les restes aparegudes, sense poder realitzar plantes detallades de cadascuna d'elles.

4.- DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS

Davant l'amplitud dels solars i la inexistència d'obstacles es decidí efectuar diverses rases per tal d'obtenir una visió general de la potència i composició estratigràfica del subsòl (mirar figs. 4 i 5). Un cop finalitzada l'actuació els resultats foren els següents:

Solar núm. 1 (fig. 4 i 6)

En el solar del Passeig Picasso núms. 38 i 38b i el núm. 15 del carrer Comercial, es van poder distingir clarament dues àrees separades per les parets U.E. 110, 111, 112 i 113. El sector que quedava immediatament a llevant de les esmentades parets s'ha identificat com les restes dels soterranis situats a sota dels locals que van ser enderrocats a finals de l'any passat per l'empresa Enderrocs López. La major part d'aquests locals es dedicaven a la venda d'aliments i tenien magatzems soterranis on hi guardaven els productes. Les parets U.E. 107, 108, 109, 110, 111, 112 i 113 no es van arrasar i l'espai que delimitaven va quedar colgat amb la runa de l'enderroc (U.E. 106) de les plantes superiors i una capa de terra (U.E. 100), color granatós, col·locada a sobre la runa per aplanar el terreny. El rebliment de runa s'ha pogut constatar fins a una profunditat d'uns 3 m., sense poder documentar enlloc el paviment dels esmentats soterranis.

En el moment de dur a terme el buidatge de la runa acumulada en tot aquest sector caldrà fer un seguiment arqueològic, ja que per sota del nivell de paviment dels soterranis descrits s'hi podrien conservar restes arqueològiques tant de l'antic barri de la Ribera, com de la coneguda necròpolis tardo romana situada en aquest indret. De la mateixa manera, caldrà fer un estudi parcel·lari per poder saber la data de construcció d'aquests edificis, alguns dels quals sabem que daten de final del segle XIX.

Pel que fa al sector situat a ponent de l'àrea fins ara descrita, sabem que havia funcionat com a magatzem de plàtans però, a diferència dels anteriors, no havia tingut soterrani. Les rases efectuades van posar al descobert una seqüència estratigràfica uniforme i sense retalls o alteracions modernes, llevat d'una canalització d'uralita localitzada a tocar del carrer comercial. Per sota de l'esmentada capa de terra U.E. 100, van aparèixer diversos fragments d'un paviment de ciment i formigó (U.E. 101) corresponent al nivell d'ús del magatzem de plàtans, el qual s'assentava sobre un paquet de terra de color marró fosc, barrejada amb pedres (U.E. 102) que tenia una potència d'entre 1,60 i 1,90 m. Per sota d'aquest nivell es va descobrir un estrat compost de terra de color marró clar barrejada amb material constructiu fragmentat i gran quantitat de morter de calç esmicolat (U.E. 103). Aquest nivell amortitza les estructures corresponents a l'antic barri de la ribera, de les quals n'hem pogut identificar dues parets (U.E. 104 i 105). Ambdues s'havien bastit amb pedres i maons i presentaven un emblanquinat de calç en la seva cara interna.

Cal tenir en compte que aquest darrer nivell apareix al voltant dels dos metres de profunditat respecte la cota del nivell d'ús actual i per tant, donat el poc material arqueològic que presenta la capa de sobre (U.E. 102), es podria realitzar un rebaix mecànic, sota control arqueològic, fins arribar a la U.E. 103, per sota de la qual comencen a aparèixer estructures antigues. Arribat aquest punt, l'excavació s'haurà de fer en extensió i de forma manual, segons el mètode arqueològic habitual, fins arribar a exhaurir el jaciment.

Solar núm. 2 (fig. 5 i 6)

En el solar del Passeig Picasso nús. 24, 26, 28 i 30, també es van poder distingir dues àrees separades per la paret U.E. 205. El sector que quedava immediatament a llevant de l'esmentada paret s'ha identificat com les restes dels soterranis situats a sota dels locals que van ser enderrocats a finals de l'any passat per l'empresa Enderrocs López. La major part d'aquests locals es dedicaven a la

venda d'aliments i tenien magatzems soterranis on hi guardaven els productes. Les parets U.E. 205, 206 i 207 no es van arrasar i l'espai que delimitaven va quedar colgat amb la runa de l'enderroc (U.E. 202) de les plantes superiors i una capa de terra (U.E. 200), color granatós, col·locada a sobre la runa per aplanar el terreny. El rebliment de runa s'ha pogut constatar fins a una profunditat d'uns 2,50 m., sense poder documentar enlloc el paviment dels esmentats soterranis.

En el moment de dur a terme el buidatge de la runa acumulada en tot aquest sector caldrà fer un seguiment arqueològic, ja que per sota del nivell de paviment dels soterranis descrits s'hi podrien conservar restes arqueològiques tant de l'antic barri de la Ribera, com de la coneguda necròpolis tardo romana situada en aquest indret. De la mateixa manera, caldrà fer un estudi parcel·lari per poder saber la data de construcció d'aquests edificis, alguns dels quals sabem que daten de final del segle XIX.

Pel que fa al sector situat a ponent de l'àrea fins ara descrita, les rases efectuades van posar al descobert una seqüència estratigràfica uniforme i sense retalls o alteracions modernes, llevat d'una canalització d'uralita localitzada en un dels sondeig efectuat. Per sota de l'esmentada capa de terra U.E. 200, va aparèixer un paquet de sorres compactades de color marró fosc (U.E. 201) que tenia una potència d'1,90 m. Per sota d'aquest nivell es va descobrir un estrat compost de terra de color marró clar barrejada amb material constructiu fragmentat i gran quantitat de morter de calç esmicolat (U.E. 203). Aquest nivell amortitza les estructures corresponents a l'antic barri de la ribera, de les quals n'hem pogut identificar una estructura (U.E. 204), bastida amb lloses de pedra.

Cal tenir en compte que aquest darrer nivell apareix al voltant dels dos metres de profunditat respecte la cota del nivell d'ús actual i per tant, donat el poc material arqueològic que presenta la capa de sobre (U.E. 201), es podria realitzar un rebaix mecànic, sota control arqueològic, fins arribar a la U.E. 203, per sota de la qual comencen a aparèixer estructures antigues. Arribat aquest punt, l'excavació

s'haurà de fer en extensió i de forma manual, segons el mètode arqueològic habitual, fins arribar a exhaurir el jaciment.

Per acabar, només advertir de la presència d'un cable d'alta tensió amb corrent elèctrica situat dins del solar, a tocar de la vorera del Passeig Picasso i localitzat al llarg de les quatre parcel·les.

6.- RESULTATS I CONCLUSIONS

L'actual intervenció en els dos solars estava dirigida a l'avaluació arqueològica del terreny i per aquest motiu es va dur a terme un primer reconeixement per mitjà d'un seguit de rases. El resultat, un cop realitzat l'estudi arqueològic dels vestigis descoberts, és el següent:

- S'han localitzat parcialment tres estructures aïllades, segurament parets corresponents a habitacions interiors d'un edifici, que formen part de la trama urbanística de l'antic barri de La Ribera, enderrocat entre el 1715 i 1718. La cronologia és difícil de determinar ja que no s'ha excavat cap nivell que s'hi relacioni però, segons la tècnica constructiva emprada en el seu bastiment, podrien ser de l'últim moment del barri, és a dir, del segle XVII. L'estat de conservació de les restes constructives sembla força bo i no s'han constatat intrusions d'època posterior.
- Per sobre de les estructures s'ha documentat el nivell d'enderroc del barri de La Ribera, localitzat a uns 2 m. aprox. de profunditat respecte el nivell del paviment actual del solar, del qual no en coneixem la profunditat perquè no es va excavar. Cal assenyalar que la cota d'arrasament és molt uniforme i es localitza en un nivell més baix respecte la cota a l'interior del Mercat del Born⁵.
- Les capes de terra i sorres localitzades a sobre de l'enderroc no van proporcionar gaire material ceràmic i per aquest motiu no s'han pogut datar amb precisió. Es tracta d'un paquet uniforme, de més d'un metre i mig de potència, dipositat directament sobre el barri enderrocat per aixecar el nivell del sòl i edificar-hi de nou, segurament en el marc de la remodelació urbanística que experimenta el barri a la segona meitat del segle XIX, quan es construeix el Mercat del Born i el Parc de la Ciutadella.

---

⁵ Aquí, segons els treballs realitzats per M. Fàbregas i J. Huertas, el nivell d'enderroc es localitzava a 1,15 m. respecte la cota del paviment de l'edifici i les restes constructives corresponents a estructures d'habitacions van aparèixer a 1,70 m. de profunditat.

D'altra banda, l'excavació va permetre identificar un sector, en cadascun dels dos solars, en el qual no van aparèixer vestigis arqueològics, almenys en una cota de fins a 3 m. de profunditat respecte el nivell d'ús actual del predi. Aquest fet venia determinat per la presència d'un seguit de dipòsits subterranis situats sota dels locals existents en la banda sud-est dels dos solars, abans de ser enderrocats a finals de l'any passat. Els soterranis s'havien colgat amb la mateixa runa de l'enderroc de les plantes superiors i per tant, caldrà fer un buidatge d'aquesta runa per poder documentar el paviment dels soterranis i, per sota, comprovar, per mitjà del mètode arqueològic habitual, si s'hi conserven part de les ruïnes de l'antic barri de la Ribera o, fins i tot, restes arqueològiques d'èpoques anteriors.

Cal destacar finalment que l'excavació en extensió dels dos solars, permetrà una millor comprensió del funcionament d'aquest sector del barri antic de La Ribera, complementant així els estudis que recentment s'estan duent a terme en el subsòl del Mercat del Born. Per acabar, només recordar que la datació proporcionada, tenint en compte la falta de material ceràmic i de nivells arqueològics associats a les estructures descobertes, es basa en la informació extreta de les fonts documentals i en l'anàlisi del sistema constructiu utilitzat pel seu bastiment. Per aquest motiu, caldrà esperar a l'excavació completa dels predis per obtenir noves dades arqueològiques i afinar en les datacions.

6. BIBLIOGRAFIA

BARRASETAS, E.; HUERTAS, J. 1994: *Memòria arqueològica de l'Antic Mercat del Born*. Inèdit.

CARRERAS I CANDI, F. 1909: "La ciutat de Barcelona" *Geografia General de Catalunya, vol. III*. Barcelona.

CIRICI, A. 1985: *Barcelona pam a pam*. Barcelona.

DDAA. 1992: "El Barcelonès, el Baix Llobregat, el Maresme" *Catalunya Romànica, vol. XX*. Barcelona.

DDAA. 1992: "La ciutat consolidada (segles XIV-XV)" *Història de Barcelona, vol. 3*. Barcelona.

DDAA. 1992: "La ciutat a través del temps. Cartografia històrica" *Història de Barcelona, índex*. Barcelona.

DURAN I SANPERE, A. 1972: *Barcelona i la seva Història, vol. I*. Barcelona.

FÀBREGAS, M.; HUERTAS, J. 1998: *Memòria Arqueològica de l'Antic Mercat del Born*. Inèdit.

FARRÉ, R.; SERRÀ, D. 1991: *Memòria de l'excavació a la Plaça Comercial*. Inèdit.

FLORENSE FERRER, A. 1962: "Evolución de Barcelona en la Baja Edad Media". *Cuadernos de arqueología e historia de la ciudad, III*. Barcelona.

GARCIA I ESPUCHE, A. 1986: *Espai i societat a la Barcelona preindustrial*. Barcelona.

HERNÁNDEZ, J.E.; MORA, G.; POUPLANA, X. 1990: *Arquitectura de Barcelona*. Barcelona.

PERELLÓ FERRER, A.M. 1996: "Defensa i fortificació" *L'arquitectura civil del segle XVII a Barcelona*. Barcelona.

ROS TORNER, 1973: *La Ribera de Barcelona*. Barcelona.

SANPERE I MIQUEL, S. 1890: *La Rodalia de Corbera, 2 vol.* Barcelona.

SANPERE I MIQUEL, S. 1905: *Los terrenos de la Ciutadela*. Barcelona.

8. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 100	
Sector: solar 1		Fase: V		Cronologia: c. 2001	
DEFINICIÓ :	Nivell d'aportació				
DESCRIPCIÓ :	Rebliment d'argila barrejat amb graves, de color granatós i textura molt solta i poc compactada. Completament estèril.				
MATERIAL DIRECTOR :	-				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	200		Equivalent a	
	Rebleix a			Es reblert per	
	Cobreix a	101, 102, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113		Es cobert per	
	Talla a			Tallat per	
	Es recolza a			Se li recolza	
	S'entrega a			Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 101	
Sector: solar 1		Fase: IV		Cronologia: s. XX	
DEFINICIÓ :	Nivell d'ús				
DESCRIPCIÓ :	Paviment de ciment amb la superfície allisada, bastit sobre una capa de formigó d'uns 15 cm de gruix.				
MATERIAL DIRECTOR :	-				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a			Equivalent a	
	Rebleix a			Es reblert per	
	Cobreix a	102		Es cobert per	100
	Talla a			Tallat per	
	Es recolza a			Se li recolza	
	S'entrega a			Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 102	
Sector: solar 1		Fase: III		Cronologia: s. XIX	
DEFINICIÓ :	Rebliment de terra				
DESCRIPCIÓ :	Nivell de terra sorrenca, de color marró fosc, barrejat amb gran quantitat de pedres i material constructiu fragmentat i de textura solta i poc compacta. No va proporcionar material arqueològic.				
MATERIAL DIRECTOR :	-				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a			Equivalent a	
	Rebleix a			Es reblert per	
	Cobreix a	103		Es cobert per	100, 101
	Talla a			Tallat per	
	Es recolza a			Se li recolza	
	S'entrega a			Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 103	
Sector: solar 1		Fase: II	Cronologia: c. 1715-1718	
DEFINICIÓ :	Enderroc antic			
DESCRIPCIÓ :	Capa de terra sorrenca, de color marró clar, barrejada amb gran quantitat de morter de calç esmicolat i material constructiu fragmentat (pedres, teules...). De textura solta i poc compacta i amb molt poc material arqueològic.			
MATERIAL DIRECTOR :	-			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	203	Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	104, 105	Es cobert per	102
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 104	
Sector: solar 1		Fase: I	Cronologia: s. XVII	
DEFINICIÓ :	Estructura			
DESCRIPCIÓ :	Mur bastit amb pedres i alguna teula intercalada, tot unit amb morter de calç blanca força endurida, i amb les cares interiors emblanquinades. Feia uns 40 cm d'ampla i es va localitzar només un angle d'1 m de llarg aprox. Es va documentar en superfície.			
MATERIAL DIRECTOR :	-			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	105, 204
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	103
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	?	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 105	
Sector: solar 1		Fase: I	Cronologia: s. XVII	
DEFINICIÓ :	Estructura			
DESCRIPCIÓ :	Mur bastit amb pedres i alguna teula intercalada, tot unit amb morter de calç blanca força endurida, i amb la cara interior emblanquinada. Feia uns 40 cm d'ampla i es va localitzar només en una llargada d'1 m aprox. Es va documentar en superfície.			
MATERIAL DIRECTOR :	-			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	104, 204
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	103
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	?	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 106	
Sector: solar 1		Fase: V	Cronologia: c. 2001	
DEFINICIÓ :	Enderroc modern			
DESCRIPCIÓ :	Nivell de runa provinent de l'enderroc dels darrers edificis aixecats en el solar 1. Presentava una potència de més de 3 m. de profunditat i només es va localitzar en l'espai on hi havia hagut els soterranis.			
MATERIAL DIRECTOR :	-			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	202
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	107, 108, 109, 110, 111, 112, 113	Es cobert per	100
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 107	
Sector: solar 1		Fase: IV	Cronologia: s. XX	
DEFINICIÓ :	Estructura			
DESCRIPCIÓ :	Paret orientada de nord a sud, bastida amb maons lligats amb ciment i amb un arrebossat cobert amb pintura a cada costat. Feia uns 30 cm d'amplada i es va descobrir en una llargada de 9 m. aprox.			
MATERIAL DIRECTOR :	-			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	108, 109, 110, 111, 112, 113
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	100, 106
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	?	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 108	
Sector: solar 1		Fase: IV	Cronologia: s. XX	
DEFINICIÓ :	Estructura			
DESCRIPCIÓ :	Paret orientada d'est a oest, bastida amb maons lligats amb ciment i amb un arrebossat cobert amb pintura a cada costat. Feia uns 20 cm d'amplada i es va descobrir en una llargada de 3,90 m. aprox.			
MATERIAL DIRECTOR :	-			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	107, 109, 110, 111, 112, 113
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	100, 106
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	?	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 109	
Sector: solar 1		Fase: IV	Cronologia: s. XX	
DEFINICIÓ :	Estructura			
DESCRIPCIÓ :	Paret orientada de nord a sud, bastida amb maons lligats amb ciment i amb un arrebossat cobert amb pintura a cada costat. Feia uns 30 cm d'amplada i es va descobrir en una llargada de 12 m. aprox.			
MATERIAL DIRECTOR :	-			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	107, 108, 110, 111, 112, 113
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	100, 106
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	?	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 110	
Sector: solar 1		Fase: IV	Cronologia: s. XX	
DEFINICIÓ :	Estructura			
DESCRIPCIÓ :	Paret orientada d'est a oest, bastida amb maons lligats amb ciment i amb un arrebossat cobert amb pintura al costat nord. Feia uns 30 cm d'amplada i es va descobrir en una llargada de 4 m. aprox.			
MATERIAL DIRECTOR :	-			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	107, 108, 109, 111, 112, 113
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	100, 106
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	?	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 111	
Sector: solar 1		Fase: IV	Cronologia: s. XX	
DEFINICIÓ :	Estructura			
DESCRIPCIÓ :	Paret orientada de nord a sud, bastida amb maons lligats amb ciment i amb un arrebossat cobert amb pintura al costat de llevant. Feia uns 30 cm d'amplada i es va descobrir en una llargada de 13 m. aprox. Aquesta paret delimitava pel costat occidental l'àmbit on hi ha els dipòsits.			
MATERIAL DIRECTOR :	-			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	107, 108, 109, 110, 112, 113
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	100, 106
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	?	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 112	
Sector: solar 1		Fase: IV	Cronologia: s. XX	
DEFINICIÓ :	Estructura			
DESCRIPCIÓ :	Paret orientada d'est a oest, bastida amb maons i pedres lligats amb ciment. Feia uns 40 cm d'amplada i es va descobrir en una llargada de 4 m. aprox.			
MATERIAL DIRECTOR :	-			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	107, 108, 109, 110, 111, 113
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	100, 106
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	?	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 113	
Sector: solar 1		Fase: IV	Cronologia: s. XX	
DEFINICIÓ :	Estructura			
DESCRIPCIÓ :	Paret orientada de nord a sud, bastida amb maons i pedres lligats amb ciment. Feia uns 40 cm d'amplada i es va descobrir en una llargada de 3 m. aprox.			
MATERIAL DIRECTOR :	-			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	107, 108, 109, 110, 111, 112
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	100, 106
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	?	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 200	
Sector: solar 2		Fase: V	Cronologia: c. 2001	
DEFINICIÓ :	Nivell d'aportació			
DESCRIPCIÓ :	Rebliment d'argila barrejat amb graves, de color granatós i textura molt solta i poc compactada. Completament estèril.			
MATERIAL DIRECTOR :	-			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	100	Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	201, 202, 205, 206, 207	Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 201	
Sector: solar 2		Fase: III		Cronologia: s. XIX	
DEFINICIÓ :	Rebliment de sorres				
DESCRIPCIÓ :	Capa de sorres molt fines i força compactades, de color grisós, pràcticament estèrils.				
MATERIAL DIRECTOR :	-				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	203	Es cobert per	200	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 202	
Sector: solar 2		Fase: V		Cronologia: c. 2001	
DEFINICIÓ :	Enderroc modern				
DESCRIPCIÓ :	Nivell de runa provinent de l'enderroc dels darrers edificis aixecats en el solar 2. Presentava una potència de més de 3 m. de profunditat i només es va localitzar en l'espai on hi havia hagut els soterranis.				
MATERIAL DIRECTOR :	-				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	106	
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	205, 206, 207	Es cobert per	200	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 203	
Sector: solar 2		Fase: II		Cronologia: c. 1715-1718	
DEFINICIÓ :	Enderroc antic				
DESCRIPCIÓ :	Capa de terra sorrenca, de color marró clar, barrejada amb gran quantitat de morter de calç esmicolat i material constructiu fragmentat (pedres, teules...). De textura solta i poc compacta i amb molt poc material arqueològic.				
MATERIAL DIRECTOR :	-				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	103	Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	204	Es cobert per	201	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 204
Sector: solar 2		Fase: I		Cronologia: s. XVII
DEFINICIÓ :	Estructura			
DESCRIPCIÓ :	Lloses rectangulars disposades alineades i descobertes només en superfície en un tram d'1 m².			
MATERIAL DIRECTOR :	-			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	104, 105
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	203
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	?	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 205
Sector: solar 2		Fase: IV		Cronologia: s. XX
DEFINICIÓ :	Estructura			
DESCRIPCIÓ :	Paret orientada de nord a sud, bastida amb maons lligats amb ciment i amb un arrebossat cobert amb pintura al costat de llevant. Feia uns 90 cm d'amplada i es va descobrir en una llargada de 13 m. aprox. Aquesta paret delimitava pel costat occidental l'àmbit on hi ha els dipòsits.			
MATERIAL DIRECTOR :	-			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	206, 207
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	200, 202
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	?	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE : 206
Sector: solar 2		Fase: IV		Cronologia: s. XX
DEFINICIÓ :	Estructura			
DESCRIPCIÓ :	Paret orientada de nord a sud, bastida amb maons lligats amb ciment i amb un arrebossat cobert amb pintura a cada costat. Feia uns 75 cm d'amplada i es va descobrir en una llargada de 13 m. aprox.			
MATERIAL DIRECTOR :	-			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	205, 207
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	200, 202
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	?	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica		UE : 207	
Sector: solar 2		Fase: IV	
		Cronologia: s. XX	
DEFINICIÓ :	Estructura		
DESCRIPCIÓ :	Paret orientada de nord a sud, bastida amb maons lligats amb ciment i amb un arrebossat cobert amb pintura a cada costat. Feia uns 45 cm d'amplada i es va descobrir en una llargada de 5 m. aprox.		
MATERIAL DIRECTOR :	-		
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a 205, 206
	Rebleix a		Es reblert per
	Cobreix a		Es cobert per 200, 202
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a	?	Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

ANNEX

DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

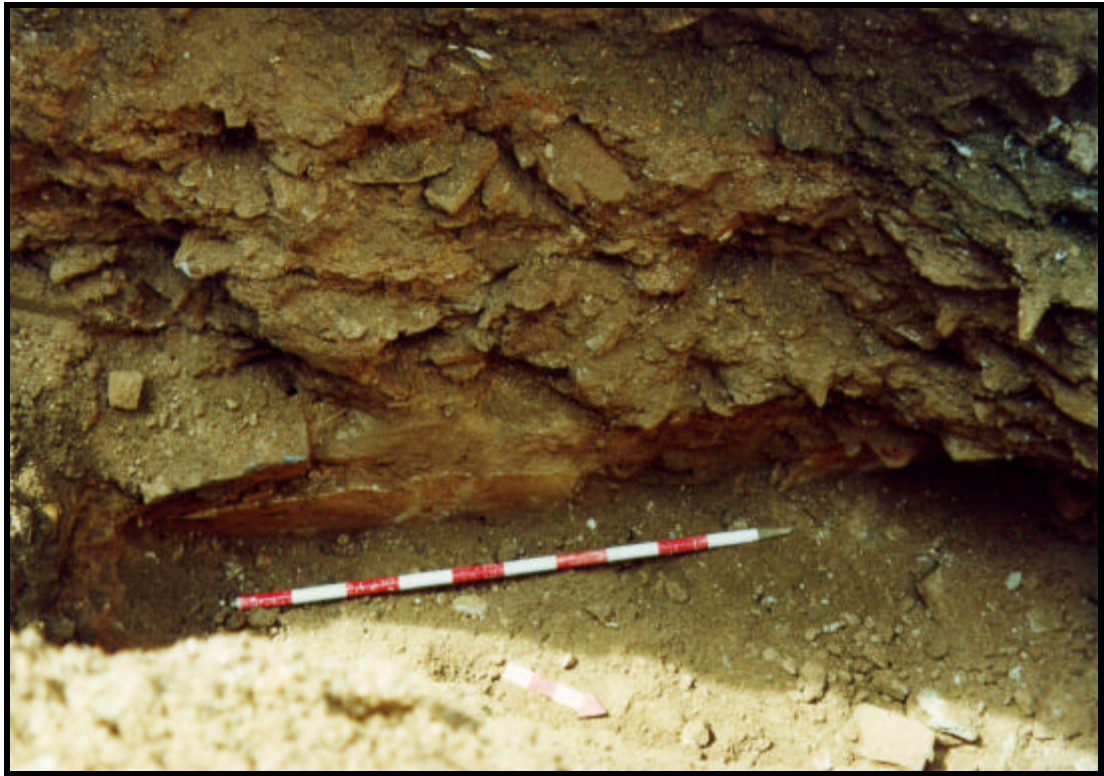
DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

F. 1. Detall del paviment de ciment i formigó U.E. 101, aparegut en el solar núm.1.

F. 2. Detall de la paret U.E. 104, on s'hi observa l'emblanquinat de la cara interna.

F. 3. Detall de la paret U.E. 105, on s'hi observa l'emblanquinat de la cara interna.

F. 4. Detall del perfil de la rasa, just per sobre de la paret U.E. 105.

F. 5. Vista frontal de la cara est de la paret 107, on s'hi observa la runa acumulada.

F. 6. Vista longitudinal de la cara oest de la paret U.E. 107 del solar núm. 1.

F. 7. Vista longitudinal de les parets 107, 108 i 109 dels soterranis del solar núm.1.

F. 8. Vista al fons de la paret U.E. 109 i, en primer pla, la paret U.E. 111 que delimita els dos sectors descrits del solar núm. 1.

F. 9. Vista frontal de la cara oest de la paret 205, que delimita els dos sectors del solar núm. 2.

F. 10. Sondeig efectuat en el solar núm. 2, on s'hi observa una canalització inutilitzada.

F. 11. Vista longitudinal de la cara est de la paret U.E. 206 amb la runa de l'enderroc al costat.

F. 12. Vista longitudinal de la cara oest de la paret 206, on s'hi observa la runa acumulada de l'enderroc.

PLANIMETRIA

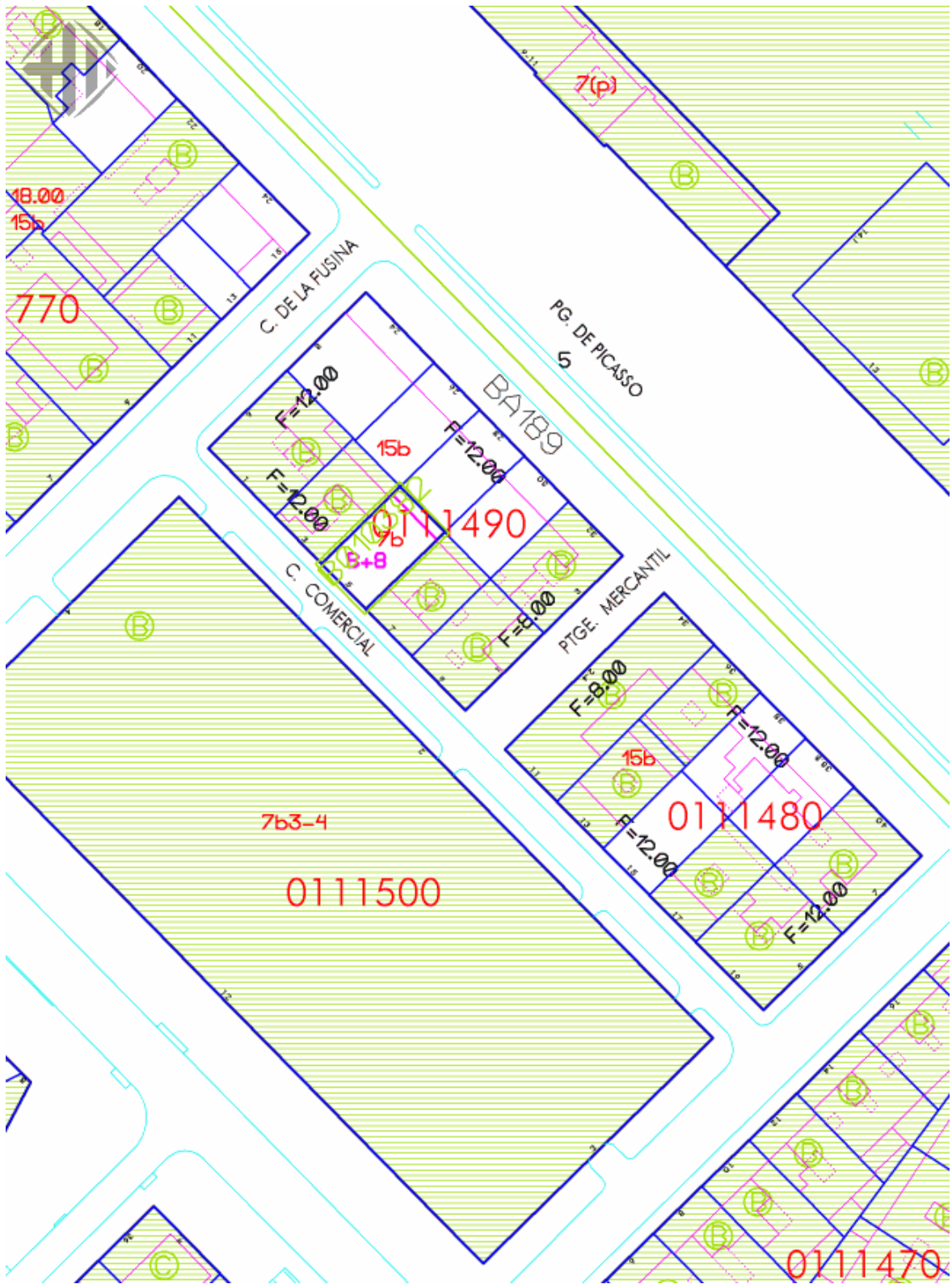
Fig. 1. Plànol urbanístic on s'indica la situació dels dos solars.

Fig. 2. Plànol de l'antic barri de la Ribera, segons S. Sanpere i Miquel, on es marca en color taronja l'àrea de l'entorn del mercat del Born.

Fig. 3. Planta del solar 1 amb les rases efectuades i les restes que hi ha aparegut.

Fig. 4. Planta del solar 2 amb les rases efectuades i les restes que hi ha aparegut.

Fig. 5. Seccions dels trams on s'hi han descobert restes arqueològiques.

Escala aprox. 1/1000 N ↑

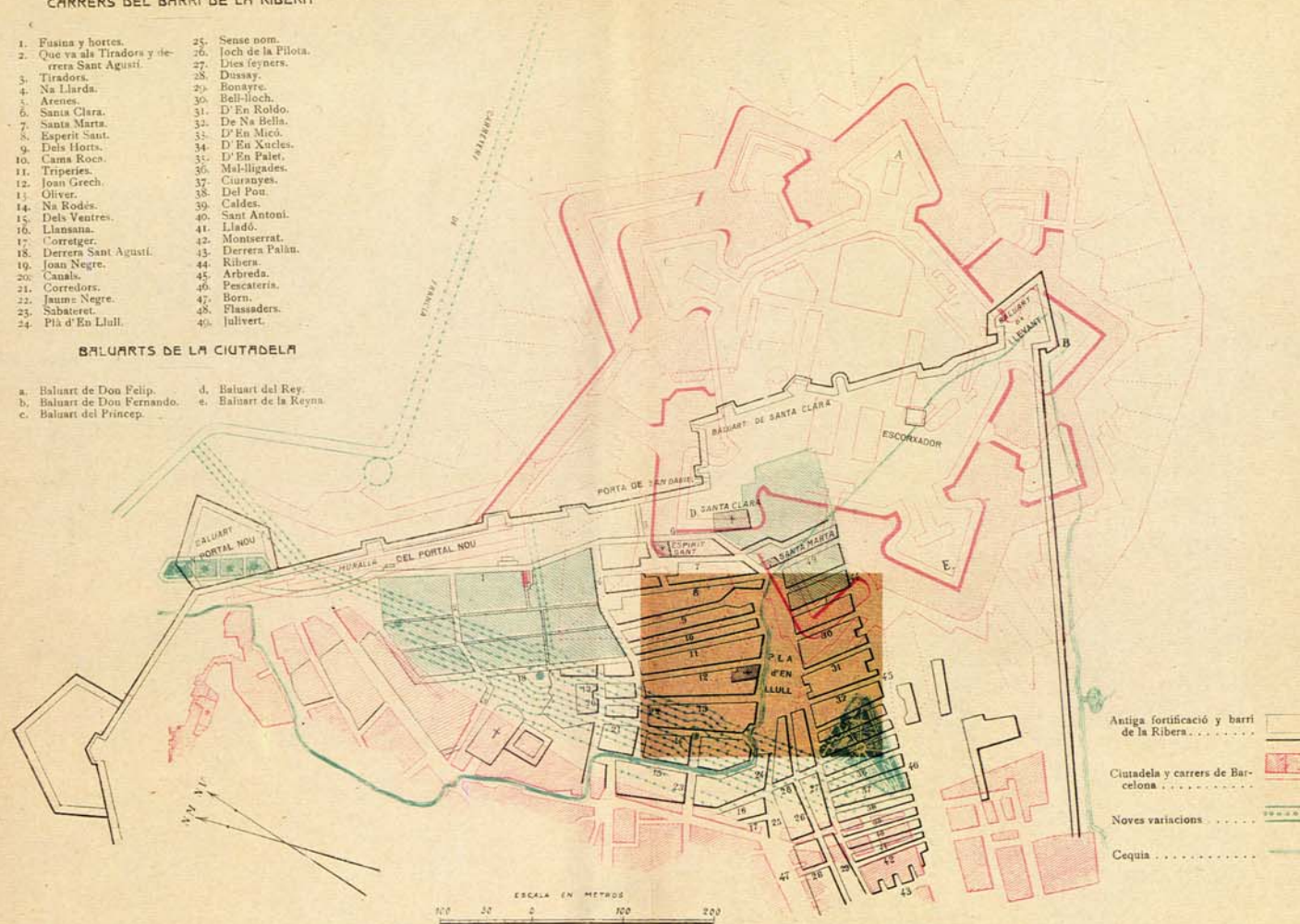

CARRERS DEL BARRI DE LA RIBERA

1. Fàbrica y hortos.	25. Sense nom.
2. Que va als Tiradors y de rera Sant Agustí.	26. Joch de la Pilota.
3. Tiradors.	27. Dies Feyners.
4. Na Llarda.	28. Dussay.
5. Arenes.	29. Bonastre.
6. Santa Clara.	30. Bell-lloch.
7. Santa Marta.	31. D'En Roldo.
8. Esperit Sant.	32. De Na Bella.
9. Dels Horts.	33. D'En Mico.
10. Cama Roca.	34. D'En Xucles.
11. Triperies.	35. D'En Palet.
12. Joan Grech.	36. Mal-ligades.
13. Oliver.	37. Ciuranyes.
14. Na Rodés.	38. Del Pen.
15. Dels Ventres.	39. Caldes.
16. Llansana.	40. Sant Antoni.
17. Corretger.	41. Lladó.
18. Derrera Sant Agustí.	42. Montserrat.
19. Joan Negre.	43. Derrera Palau.
20. Canals.	44. Ribera.
21. Corredors.	45. Arbreda.
22. Jaume Negre.	46. Pescateria.
23. Sabateret.	47. Born.
24. Pla d'En Llull.	48. Flassaders.
	49. Julvert.

BALUARTS DE LA CIUTADELA

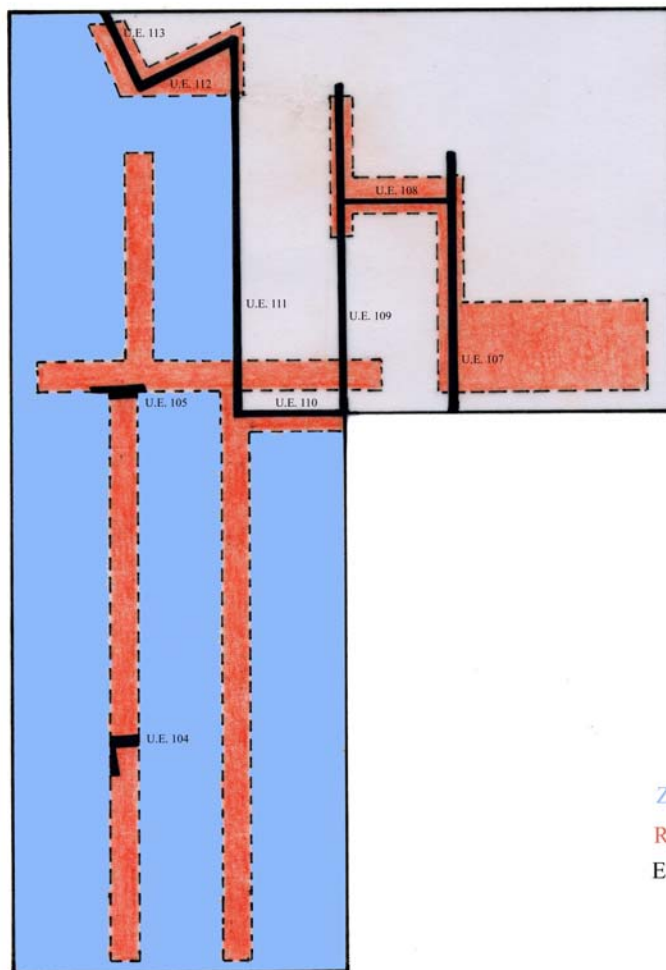
a. Baluart de Don Felip.	d. Baluart del Rey.
b. Baluart de Don Fernando.	e. Baluart de la Reyna.
c. Baluart del Princep.	

Plan de la Ciutadela, ab lo barri de la Ribera com era en 1697 (Tret de la "Rodalia de Corbera" de S. Sanpere y Miquel)

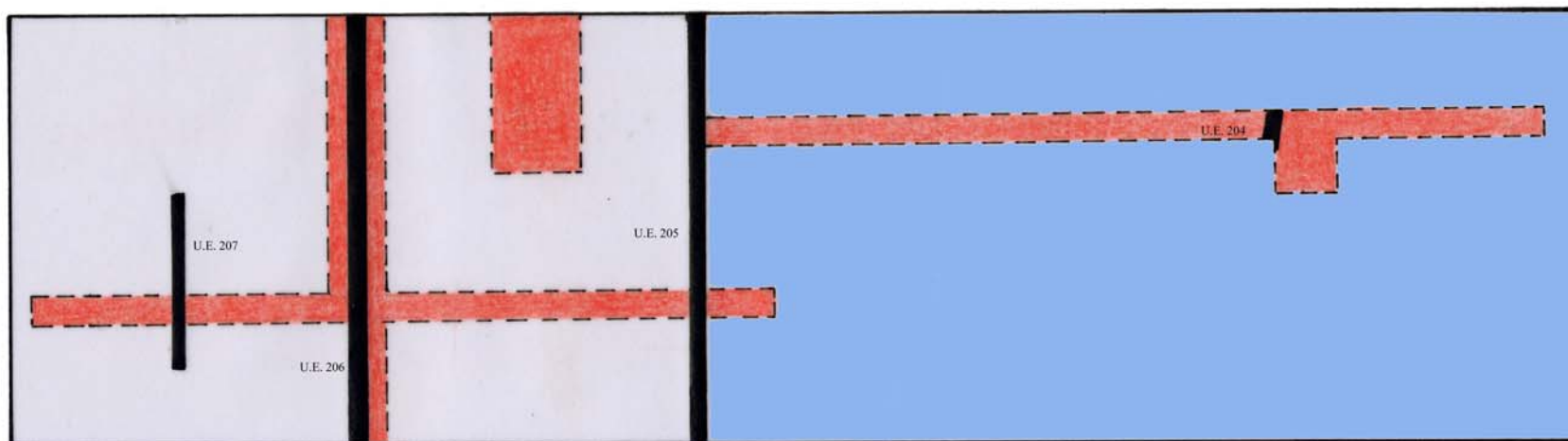

PASSEIG PICASSO, 38-38bis

ZONA A EXCAVAR
RASES EFECTUADES
Escala 1:200

C/ COMERCIAL, 15

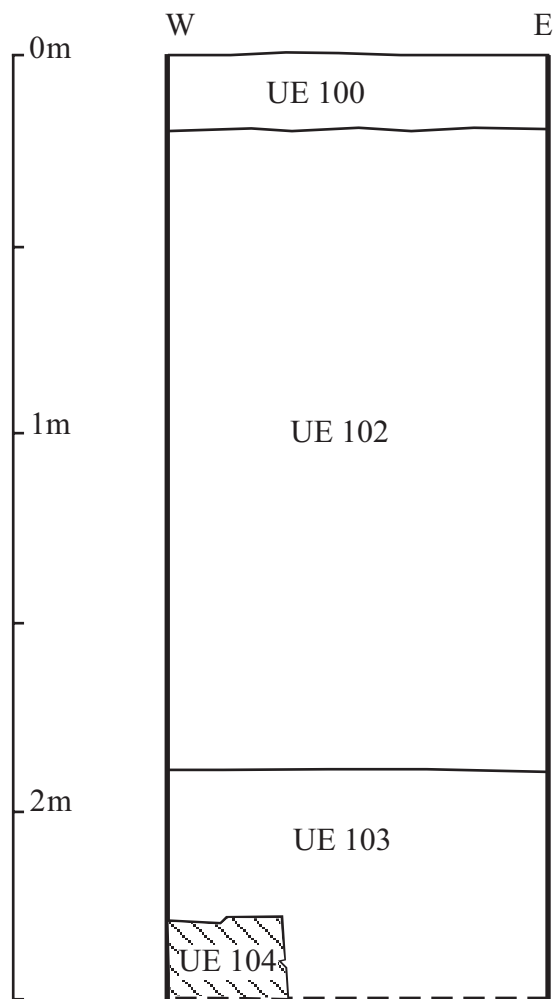
PASSEIG PICASSO, 24-26-28-30

ZONA A EXCAVAR

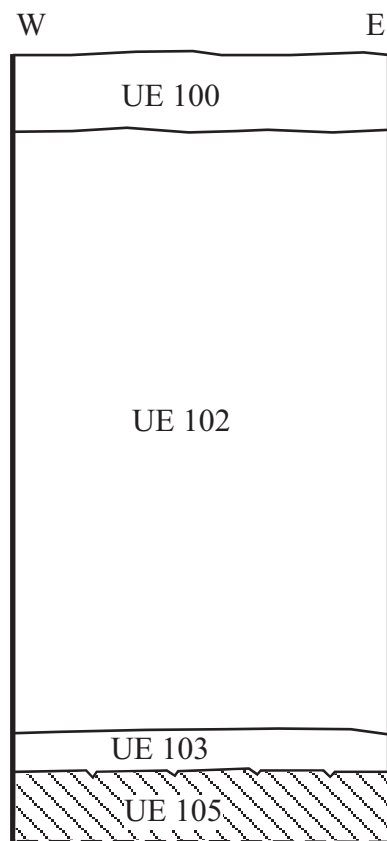
RASES EFECTUADES

Escala 1:200

SECCIÓ 1

SECCIÓ 2

SECCIÓ 3

